

Werkgroep Mentoraat

Opgezet door:
NBTG

In samenwerking met:
NSV
IGT&D

Door: Anne Laurijssen, Arthur Massoeurs, Babs de Vos,
Charlotte van Brakel, Emma de Esch, Louisa Buitenhek en
Margot de Vreede

Inhoudsopgave

.....	1
Begrippenlijst	3
Samenvatting	4
Voorwoord	5
Inleiding	6
Huidige stages.....	6
Stages in het nieuwe curriculum	7
Aantal benodigde stageplekken.....	7
Eerder verricht onderzoek.....	9
Conclusies uit de scripties	9
Methode.....	11
Vragenlijsten.....	11
Participanten	12
Analyse	16
Resultaten.....	16
Knelpunten	16
Resultaten rondom organisaties	21
Kwantitatieve resultaten	24
Conclusie	26
Het benutten van stageplekken	26
Het creëren van stageplekken	26
Aanbevelingen	27
Tolkcontact.....	28
RTGS	29
IGT&D	29
NBTG	30
Discussie	31
Beperkingen van dit onderzoek	31
Bronnen	33

Begrippenlijst

Tolk	Waar in het rapport “tolk” geschreven staat worden tolken Nederlandse Gebarentaal – Nederlands (NGT/NL, NmG, Vierhandengebaren, Dove tolk), Schrijftolken en Combitolken bedoeld.
(Tolk)Mentor	Een (tolk)mentor is een afgestudeerd tolk NGT/NL en/of Combitolk, en/of Schrijftolk die bereid is studenttolken mee te nemen in het werkveld. Het gaat hier enkel om het meenemen van studenten in het werkveld en toezicht houden op de vertaling van de student. Een tolkmentor kan de student hierbuiten ook voorzien van feedback of tips, maar volgens de definitie in dit onderzoek hoeft dat niet.
Tolkgebruiker	In dit rapport wordt met tolkgebruiker een persoon met auditieve beperking bedoeld die een tolk inzet.
Stagebegeleider	Docent van IGT&D die studenten begeleid bij hun stages.

Samenvatting

In dit rapport worden de resultaten beschreven van een onderzoek naar de redenen die er zijn voor een mogelijk tekort aan stage mentoren en/of stage mogelijkheden voor studenten van de bachelor Tolk NGT – NL en AD Schrijftolk. Deze opleidingen zijn te volgen aan de Hogeschool Utrecht; Instituut voor Gebaren, Taal en Dovenstudies (hierna IGT&D). Het onderzoek is gestart met het bestuderen van twee recente scripties. Vervolgens zijn er aan studenten, tolkgebruikers en tolken vragenlijsten verzonden. Hier hebben in totaal 345 respondenten op gereageerd (64 studenten, 152 tolken en 129 tolkgebruikers). De antwoorden op de vragenlijsten zijn geanalyseerd met behulp van het data-analyseprogramma NVivo. Hieruit bleek dat er 6 belangrijke knelpunten gedefinieerd kunnen worden: (1) zichtbaarheid van opdrachten, (2) de rol van het IGT&D, (3) soort opdrachten, (4) rol van tolken, (5) rol van studenten en (6) rol van tolkgebruikers. De belangrijke conclusies uit dit rapport zijn:

- De samenkomst van tolkgebruikers, tolken en studenten en het vinden van geschikte opdrachten kan worden verbeterd.
- Er wordt meer bemiddeling en ondersteuning vanuit het IGT&D gewenst.
- De stage begeleiding kost op dit moment de tolken veel tijd.
- De tolkgebruikers staan er over het algemeen erg voor open om studenten mee te nemen, maar veel geven aan dat zij niet gevraagd worden.
- De studenten kunnen hun houding/gedrag en investering in stage lopen verbeteren, vinden studenten en tolken.
- De opdrachten lijken vaak te moeilijk om een student mee te nemen en het tolkniveau van de student wordt als erg verschillend ervaren onder de tolkgebruikers.

De belangrijkste aanbevelingen uit dit rapport bestaan uit:

- De zichtbaarheid van stage mogelijkheden moet worden verbeterd. Hiermee wordt bedoeld dat studenten, tolken en tolkgebruikers gemakkelijker en sneller bij elkaar kunnen komen voor het uitvoeren van mentorschap/stage. Hierin worden Tolkcontact, RTGS, IGT&D, tolken, tolkgebruikers en studenten gevraagd om hierin mee te denken.
- Vanuit dit onderzoek blijkt nascholing voor het mentorschap gewenst te zijn. Het advies is om dit op te gaan zetten en tolken die zich momenteel niet bekwaam genoeg voelen voor het mentorschap, hierbij te helpen.
- Er wordt meer betrokkenheid, voorlichting en een duidelijkere invulling van het mentorschap vanuit het IGT&D geadviseerd. Dit richting tolken, studenten én tolkgebruikers.

Voorwoord

Naar aanleiding van geluiden uit het werkveld met betrekking tot een mentorentekort heeft de NBTG de werkgroep Mentoraat samengesteld, waar leden van de NSV en IGT&D bij aangesloten zijn. Deze werkgroep bestaat uit:

Arthur Massoeurs	NBTG
Babs de Vos	NBTG
Louisa Buitenhek	NBTG
Emma de Esch	NBTG / NSV
Anne Laurijssen	NBTG / NSV
Charlotte van Brakel	NBTG / Bij start van onderzoek nog student bij IGT&D
Marjolijn van Roekel	Medewerker IGT&D
Margot de Vreede	NSV

Graag willen we IGT&D, Dovenschap, Stichting Plots- en laatdoven en Stichting Hoormij de NSV en NBTG bedanken voor de medewerking in het verspreiden van de vragenlijsten onder haar leden. En natuurlijk alle respondenten voor de medewerking bij het invullen van de enquête.

Inleiding

Binnen de tolkopleiding IGT&D is de stage een verplicht onderdeel. Dat betekent onder andere dat een student meeloopt met een mentor, een afgestudeerde tolk. Een student kan hierbij observeren en later ook zelf gaan tolken. Ook kunnen studenten hiermee ervaring opdoen in het werkveld. Het is dus belangrijk om tijdens de stage verschillende situaties te ervaren en onder begeleiding te oefenen met tolken. Uiteindelijk is het de bedoeling dat de studenten zich voorbereiden op de toets waarbij ze kunnen aantonen dat ze bekwaam zijn in het tolken van verschillende situaties. Voor deze stages zijn uiteraard mentoren nodig. Studenten noemen al een aantal jaar dat er een mentorentekort is (De Vos, 2022). Dit idee lijkt ook te leven onder tolken en was een van de aanleidingen dat het NBTG de opdracht gaf voor dit onderzoek. Als duidelijk is wat de redenen voor een potentieel mentorentekort zijn, kan door het IGT&D aan een oplossing gewerkt worden, eventueel in samenwerking met de NBTG en de NSV.

Vanuit het bestuur van de NBTG is de opdracht gekomen om onderzoek te doen naar bovenvermelde situatie. Deze opdracht is uitbesteed aan de Werkgroep Mentoraat en bestaat uit de volgende onderdelen:

- Onderzoek wat de oorzaken zijn van het mentorentekort en de knelpunten voor de huidige mentoren.
- Onderzoek eventuele andere knelpunten in het vinden van genoeg stagemogelijkheden.
- Verken samen met de betrokken personen binnen het IGT&D manieren om deze oorzaken en knelpunten weg te nemen.
- Schrijf samen met de betrokken personen binnen IGT&D een plan van aanpak.

Huidige stages

Tijdens het schrijven van dit rapport heeft de HU IGT&D de transitie gemaakt naar een nieuw curriculum voor de AD schrijftolk en de bachelor tolk Nederlandse Gebarentaal. Dit onderzoek is gebaseerd op het oude curriculum van schooljaar 2022 – 2023. In dit curriculum wordt onderscheid gemaakt tussen twee stages.

Stage A

Studenten beginnen met stage A, waarbij studenten zelf oefenen op school (studenten tolk NGT) en waarbij observaties in het werkveld uitgevoerd worden (schrijftolkstudenten). Tijdens stage A worden er **geen** echte situaties aangeboden. Dat wil zeggen dat alle situaties gesimuleerd zijn en dat er over het algemeen geen gebarentaal- of schrijftolkgebruikers of tolken bij de situaties zijn. Deze stage duurt in principe een half jaar, of zo lang de student nodig heeft om de doelen te halen (15 minuten zelfstandig tolken, zie studiegids).

Stage B

Wanneer studenten stage A afronden (en niet eerder), beginnen ze aan stage B. Hierbij mogen studenten zelf stukjes tolken en/of schaduwtolken in echte situaties. Echte situaties wil zeggen: situaties waar een afgestudeerde tolk bij aangevraagd is. In die situaties mogen

studenten zelf stukjes tolken onder toezicht van de afgestudeerde tolk. Deze afgestudeerde tolk wordt in veel gevallen een ‘tolkmentor’ genoemd.

Stage B voor NGT tolkstudenten bestaat uit 20 EC. Dat wil zeggen, dat de opleiding ervanuit gaat dat de student 560 uur in deze stage investeert. Deze tijd wordt verdeeld over intervisie (20 uur verplicht), verslaglegging, praktijkdagen op school en stage in het werkveld. De stage wordt over het algemeen verdeeld over één jaar en in de studiehandleiding van 2022-2023 staat dat studenten in dat jaar 32 weken lang twee maal per week bezig zijn met tolken in het werkveld (onder begeleiding van een mentor). Ofwel: 64 opdrachten, per student, per jaar. Dit is niet verplicht en wordt ook niet gecontroleerd, maar is een richtlijn – de opleiding verwacht dat studenten die tijd nodig hebben om de einddoelen te halen.

Stage B voor schrijftolkstudenten bestaat uit 10 EC en is verdeeld over een halfjaar. Ook deze stage is verdeeld over intervisie, verslaglegging, praktijkdagen en stage in het werkveld. De studiehandleiding maakt niet duidelijk hoe vaak verwacht wordt van studenten dat zij het werkveld in gaan. Ook hierbij gaat het erom dat studenten de einddoelen halen. Sommige studenten hebben daar meer oefening in het werkveld voor nodig dan andere studenten.

Stages in het nieuwe curriculum

In schooljaar 2023-2024 is de eerste groep studenten begonnen met een nieuw curriculum. Studenten die op dat moment in het tweede jaar zaten, kunnen hun opleiding nog afmaken in het huidige curriculum, maar alle nieuwe studenten vallen onder het nieuwe curriculum. In het nieuwe curriculum worden deze stages niet op dezelfde manier onderscheiden, maar blijft het zo dat studenten met tolken mee het werkveld in gaan, eerst om te observeren en uiteindelijk om zelf onder begeleiding te tolken.

Aantal benodigde stageplekken

In de vraag van het bestuur van de NBTG naar dit onderzoek wordt geïmpliceerd dat er een mentoren tekort, ofwel een tekort aan stageplekken is. Het is nooit onderzocht hoeveel stageplekken er nodig zijn en hoeveel er nu zijn. Dit is niet gek, want de vraag is moeilijk te beantwoorden door twee factoren. Enerzijds kreeg de werkgroep voor de opleiding tot tolk NGT geen cijfers van hoeveel studenten er op dit moment de opleiding volgen en hoeveel daarvan bezig zijn met stage. Daarnaast zijn zowel de tolk NGT als Ad schrijftolk niet eenduidig over hoeveel uren/hoe vaak een student stage dient te lopen. Wel kan er een inschatting gemaakt worden op basis van ervaringen (uitgevraagd bij studenten), het aantal participanten bij dit onderzoek en de studiegids 22-23.

De inschatting is dan dat er jaarlijks ongeveer 30 studenten bezig zijn met stage B bij de tolk NGT opleiding, die 32 weken lang tweemaal per week mee zouden horen te lopen bij een stageopdracht (gebaseerd op de studiegids 22-23, zie het hoofdstuk inleiding). Dat zou betekenen: $32 \times 2 \times 30 = 1.920$ benodigde opdrachten per jaar.

Voor de schrijftolkopleiding is de inschatting dat er jaarlijks ongeveer 15 studenten bezig zijn met stage B. Deze stage is de helft van de punten van die van de NGT opleiding. De werkgroep gaat daarom uit van 16 weken lang tweemaal per week mee met een

stageopdracht (gebaseerd op de studiegids 22-23, zie het hoofdstuk inleiding). Dat zou betekenen: $16 \times 2 \times 15 = 480$ benodigde opdrachten per jaar.

Tolkcontact heeft gepubliceerd dat er in 2023 139.935 tolkopdrachten vervuld zijn. Als we uitgaan van bovenstaande berekening zou bij krap 2% een student aanwezig moeten zijn om voor iedere stage B-student een plekje te creëren. Zelfs als we uitgaan van een verdubbeling van studenten (60 NGT tolkstudenten en 30 schrijftolkstudenten in stage B), zou het genoeg zijn om in iets meer dan 3% van de opdrachten een student te verwelkomen. Dat zou in theorie betekenen dat er genoeg stageplekken zijn als iedere tolk/tolkgebruiker bij iedere 30 tolkopdrachten één opdracht openstelt voor een student.

Eerder verricht onderzoek

Voor dit onderzoek zijn de scripties “De tolk van vandaag voor de tolk vanmorgen: onderzoek naar de startbekwaamheid van de tolk NGT/NL” (Buitenhek, 2022) en “Tolkmentoren tekort!?” van De Vos (2022) bestudeerd.

De resultaten uit beide onderzoeken zijn voor de NBTG en de werkgroep Mentoraat een goede start voor een nieuw, grootschalig onderzoek onder zowel studenten, tolken als tolkgebruikers.

Conclusies uit de scripties

Uit het onderzoek van Buitenhek (2022) is gebleken dat startende tolken zich onzeker voelen wanneer zij zelfstandig aan het werk gaan en zelfs angstig zijn bij de eerste opdrachten, onder andere doordat tijdens de opleiding alleen onder supervisie van een mentor getolkt wordt in het werkveld. Dit maakt dat beginnende tolken behoefte hebben aan een vraagbaak of buddysysteem. Buitenhek benoemt verder dat er grote behoefte bestaat aan een mentortraining voor gediplomeerde tolken en/of een programma waar mentoren zich aan dienen te houden bij het begeleiden van studenten of net afgestudeerde tolken.

Uit het onderzoek van De Vos blijkt dat studenten relatief gezien sneller een tolkmentor kunnen vinden als zij binnen het eigen netwerk een tolk of tolkgebruiker kunnen benaderen. Wanneer dit niet het geval is duurt de zoektocht langer. Hierbij wordt bijvoorbeeld gebruikgemaakt van RTGS om een tolk te vinden/te benaderen. In ditzelfde rapport wordt een zoekperiode van gemiddeld 26 weken genoemd. Uit nadere analyse van de data blijkt echter dat de gemiddelde zoekperiode 6 weken is, als 3 uitschieters (van 78, 32 en 28 weken) hierin niet meegenomen worden.

De aanbevelingen van De Vos bestaan uit:

- Tolkstudenten zouden meer tolken en dove tolkgebruikers moeten leren kennen om het vinden van stagemogelijkheden te kunnen vergemakkelijken/versnellen.
- Tolkstudenten zouden worden geadviseerd om met de tolkmentor beiden hun verwachtingen naar elkaar uit te spreken. Op deze manier kunnen beiden over de invulling van wat het mentorschap inhoudt worden overeenkomen.

Met betrekking tot tolken geeft het onderzoek van De Vos de volgende aanbevelingen:

- Ga voor jezelf als tolk na wat de redenen zijn om al dan niet voor mentorschap te kiezen. Daardoor kan er hierin een bewuste keuze worden gemaakt om wel of niet studenten te begeleiden.
- Bezoek meer alumnidagen en/of evenementen georganiseerd vanuit IGT&D wanneer er wel voor het mentorschap gekozen wordt. Op deze manier kan er sneller een match ontstaan tussen mentor en mentee.

Met betrekking tot IGT&D is de aanbeveling van De Vos om:

- Duidelijke voorwaarden en verwachtingen beschrijven omtrent het mentorschap.
- Een vorm van educatie opzetten voor tolken die zich onbekwaam voelen.

- Meer alumnidagen, matchingdagen of andere evenementen organiseren waarbij studenten en tolken met elkaar in contact kunnen komen.
- Betere voorlichting en ondersteuning geven aan studenten over het zoeken naar een mentor.

Het rapport van De Vos eindigt met de volgende beperkingen:

- De beweegredenen van dove en horende tolkgebruikers zijn in dit rapport niet meegenomen.
- De verwachtingen van tolkstudenten moeten verder onderzocht worden.
- In dit rapport zijn slechts vier tolken bevraagd. Een groter onderzoek zou beter inzicht kunnen geven.

Methode

Vragenlijsten

In dit onderzoek is ervoor gekozen om drie vragenlijsten uit te zetten, onder studenten, onder tolkgebruikers en onder tolken. Op deze manier kon een groot publiek worden bereikt. De vragenlijst voor tolkgebruikers bevatte per vraag filmpjes waarin de vertaling in NGT te zien was. Deze vertaling is gemaakt door een moedertaalgebruiker. De vragenlijsten voor studenten en tolken waren enkel in geschreven Nederlands beschikbaar. Deze keuze is gemaakt omwille van het budget beschikbaar voor dit onderzoek, evenals de overweging dat studenten en tolken geacht worden het geschreven Nederlands op hbo-niveau te beheersen (ongeacht wat iemands moedertaal is).

Er is voor gekozen om geen andere onderzoeksmethode te gebruiken naast de vragenlijsten, omdat hier geen tijd noch budget voor was. Zie hier meer over in de beperkingen van dit onderzoek.

Hoe kwamen we tot deze vragenlijsten?

Bij het beschrijven van de vragen en antwoordmogelijkheden is gekeken naar de terminologie die gebruikt wordt in de beroepscode. Deze is meegenomen in het formuleren van de vragen en antwoorden. Daarnaast is er bewust gekozen om de term 'tolkmentor' zo veel mogelijk tot volledig weg te laten. De overweging hiervoor lag hem in de verschillende meningen, perspectieven, opvattingen en interpretaties van de term 'mentor'. Om de participanten en hun antwoorden zo min mogelijk te beïnvloeden, hebben we getracht de vragen zo niet-sturend mogelijk te formuleren. Meer toelichting over terminologie is te vinden in onze begrippenlijst aan het begin van dit rapport.

Wie hebben we om feedback gevraagd?

Aangezien het mentorschap hand in hand gaat met de opleiding tot tolk, is een samenwerking tussen het IGT&D en de werkgroep van belang. Deze is gevonden in de aansluiting vanuit Marjolijn van Roekel van het IGT&D. Zij heeft uitgebreid feedback gegeven op de eerste concepten van de vragenlijsten, welke is verwerkt. Daarnaast is er binnen de werkgroep door eenieder feedback gegeven over alle documenten en vragenlijsten die bij dit onderzoek zijn opgezet. Er is geen feedback gevraagd aan de doelgroepen zelf voorafgaand aan het definitief vaststellen van de vragenlijsten.

De vragenlijsten zijn verstuurd naar diverse (belangenbehartigings)organisaties, IGT&D, NBTG en NSV met het verzoek deze onder de aandacht te brengen bij de achterban.

De vragenlijst voor tolkstudenten is uitgezet op 7 juni 2023 en gesloten op 21 augustus 2023.

De vragenlijst voor tolken is uitgezet op 1 juni 2023 en gesloten op 21 augustus 2023.

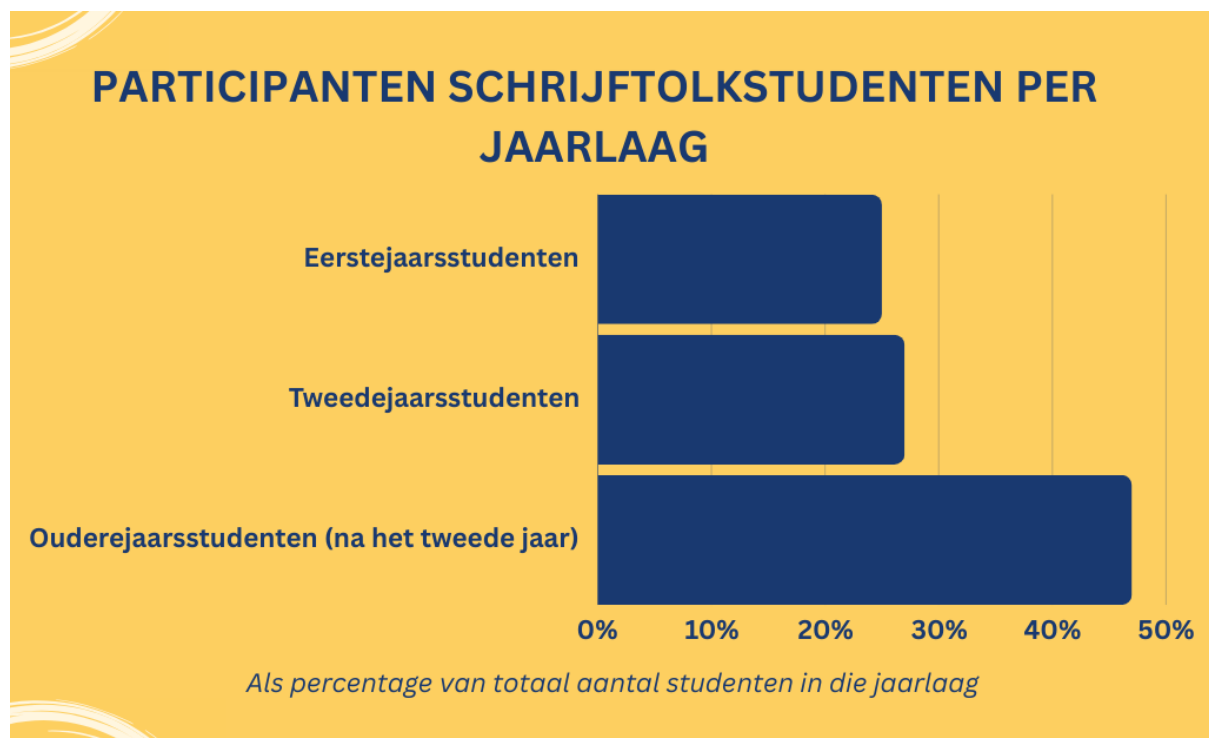
De vragenlijst voor tolkgebruikers is uitgezet op 7 juli 2023 en gesloten op 21 augustus 2023.

Participanten

Aan dit onderzoek hebben in totaal 345 mensen meegedaan. De verdeling was als volgt: 64 studenten, 152 tolken en 129 tolkgebruikers. De enquêtes zijn verstuurd in het eigen netwerk van het mentoraat, via verschillende belangenbehartigingsorganisaties, Facebookgroepen en andere sociale mediakanalen. Daarnaast is de enquête voor de tolken via het NBTG en de NSV aan alle tolken die lid zijn van de beroepsverenigingen verstuurd. Ook is de enquête voor studenten via docenten aan het IGT&D onder studenten verspreid.

Studenten

Van de 64 studenten die de enquête invulden, volgen 51 studenten (80%) de opleiding tot tolk NGT als horende student. Er waren geen dove studenten die de enquête invulden. 8 studenten volgen de opleiding voor schrijftolken en 5 studenten volgen beide opleidingen. De verdeling over de jaarlagen is te zien in Figuur 1 en Figuur 2.

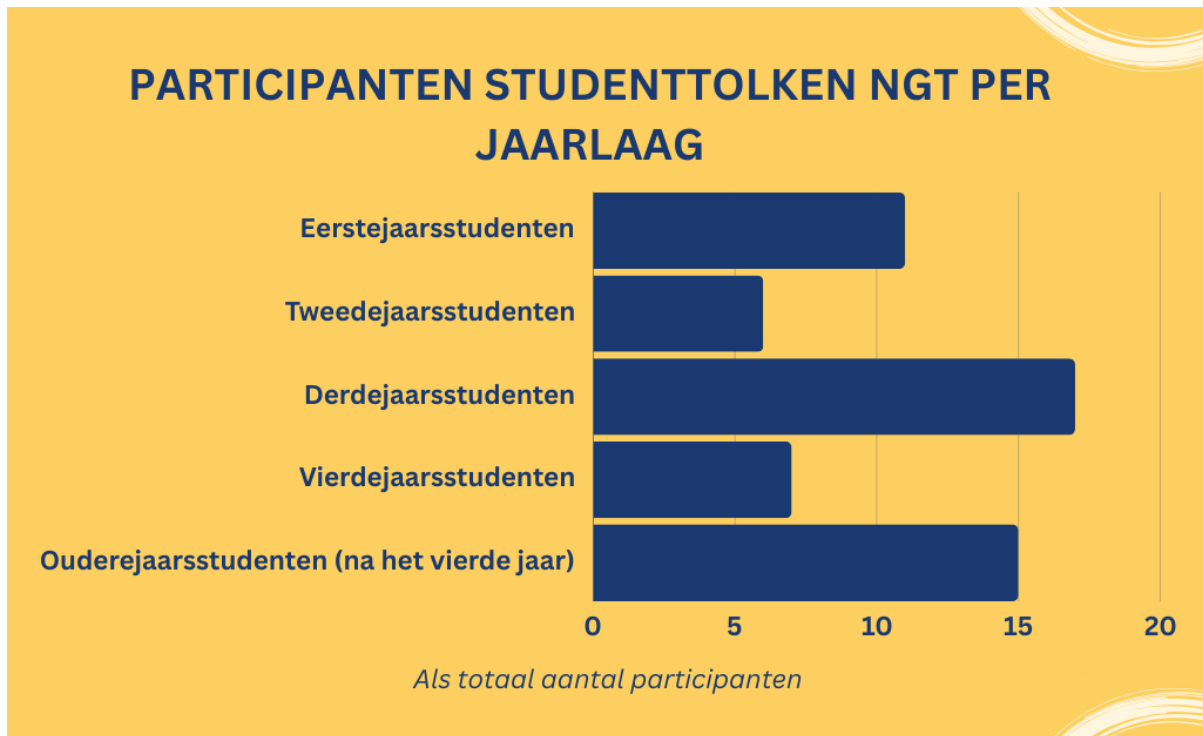

Figuur 1

De werkgroep heeft cijfers opgevraagd bij het IGT&D over de studenten per jaarlag om te controleren of de verdeling van studenten representatief is voor de jaarlagen. Voor de schrijftolkopleiding had dit tot gevolg dat Figuur 1 gecreëerd kon worden. Waar voor de eerste twee jaar respectievelijk 25% en 27% van de studenten meededen aan de enquête, was dit voor de ouderejaarsstudenten 47%. Dit verschil kan verklaard worden doordat ouderejaarsstudenten vermoedelijk meer ervaring hebben met stage – zij voelden zich vermoedelijk meer geroepen om de enquête in te vullen.

Helaas was het niet mogelijk om vergelijkbare cijfers op te vragen van de opleiding tot NGT tolk. Dit heeft ermee te maken dat deze studenten op papier ingeschreven staan voor dezelfde opleiding als de studenten die de opleiding tot docent NGT volgen. Daarom staan

in Figuur 2 enkel de totalen gerapporteerd. Hierin is dus te zien hoeveel studenten per jaarlaag de enquête hebben ingevuld.

Figuur 2

Tolken

Van de 152 tolken die de enquête invulden, waren 109 tolken NGT (horend). 29 schrijftolken vulden de enquête in en 14 combitolken. Er waren geen Dove (kandidaat) tolken NGT die de enquête invulden. In het jaarverslag 2022 van het RTGS (Stichting Register Tolken Gebarentaal en Schrijftolken, 2023) is de verdeling in de huidige populatie te vinden. In Tabel 1 wordt dit vergeleken met de verdeling in de enquête.

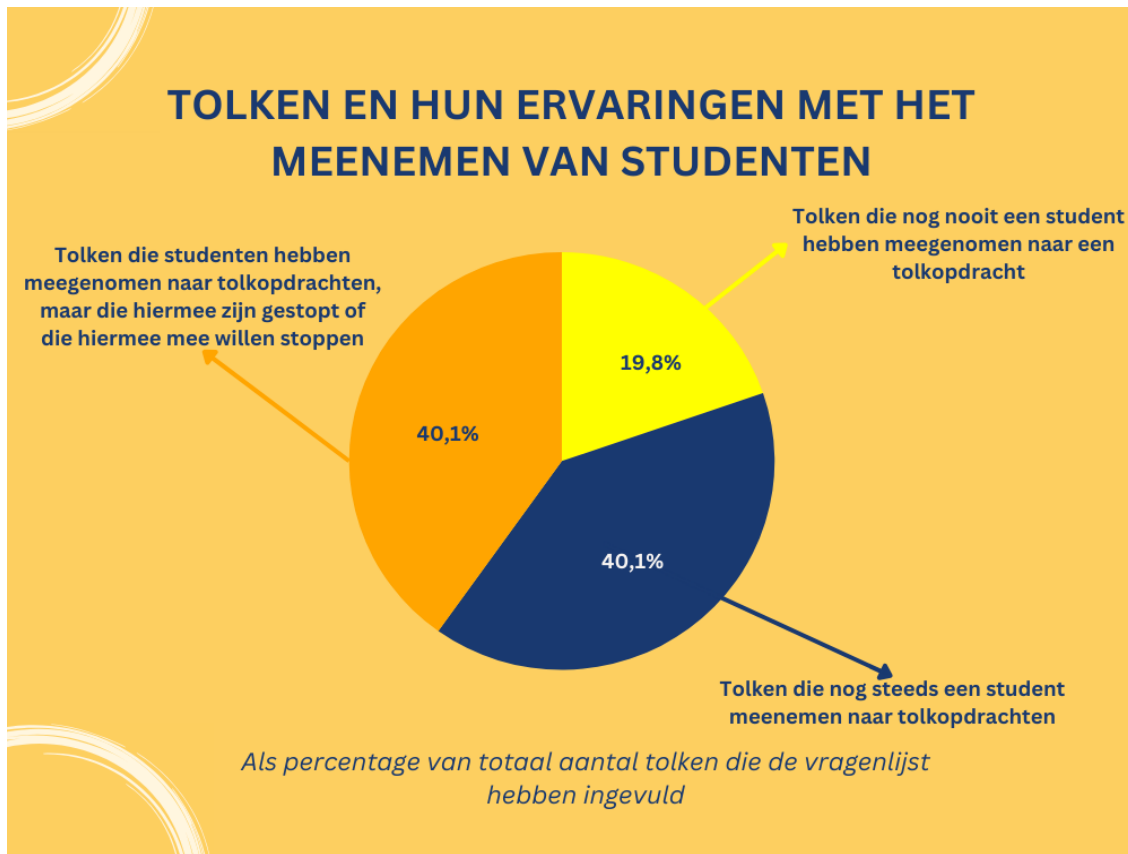
VERGELIJKING TUSSEN VERDELINGEN VAN SOORTEN TOLKEN

Categorie	RTGS 2022	Huidig onderzoek
Tolk NGT	77%	72%
Schrijftolk	15%	19%
Combitolk	7%	9%
Kandidaat tolk NGT	1%	-

Als percentage van totaal aantal tolken ingeschreven bij het RTGS en totaal aantal tolken in het huidige onderzoek

Tabel 1

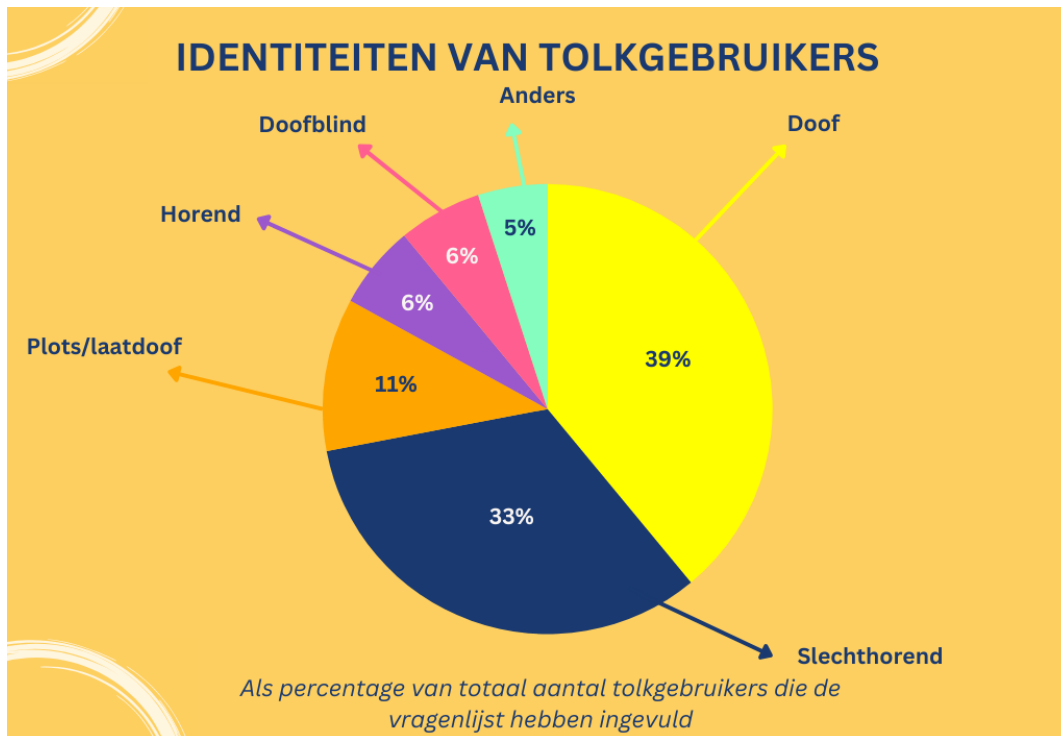
Van de 152 tolken die reageerde op de enquête, nam 41,1% nog steeds een student mee naar opdrachten (62 respondenten). 41,1% gaf aan dat ze dit wel deden, maar hier mee wilde stoppen of waren gestopt (62 respondenten). De overige 19,8% gaf aan nog nooit een student mee te hebben genomen (30 respondenten). Zie Figuur 3 voor een visuele representatie.

Figuur 3

Tolkgebruikers

De enquête voor tolkgebruikers is 129 keer ingevuld. Aan hen werd gevraagd welke omschrijving zij het best vonden passen bij zichzelf. De deelnemers kregen keuze uit een aantal omschrijvingen maar mochten zelf ook iets anders invullen. Een aantal mensen vulde hier 'CI-gebruiker' in, ook gaven mensen wat uitgebreidere beschrijvingen. Deze noemen we niet om anonimiteit te waarborgen. In Figuur 4 is de verdeling te zien:

Figuur 4

Veel tolkgebruikers zetten meerdere soorten tolken in. De aantallen en percentages per tolk staan in Tabel 2. Let op: omdat één iemand meerdere verschillende tolken kan inzetten, komt het totale percentage op meer dan 100% uit.

AANTALLEN EN SOORTEN TOLKEN INGEZET DOOR TOLKGEBRUIKERS

Categorie	Aantallen	Percentage (van totaal)
Tolk NGT (horend)	67	52%
Tolk NGT (doof)	22	17%
Schrijftolk	66	52%
Combitolk	40	31%

Als percentage van totaal aantal tolken ingezet door tolkgebruikers in dit onderzoek

Tabel 2

Analyse

De resultaten die voortkwamen uit de open vragen in de enquêtes zijn verwerkt in het data-analyseprogramma NVivo. Gegeven de grote hoeveelheid data, is ervoor gekozen om gebruik te maken van de functie 'automated insights' binnen NVivo. Hiermee wordt een deel van de antwoorden automatisch ingedeeld in categorieën. Vervolgens is een handmatige check gedaan op mogelijke fouten in de analyse. De data die niet in NVivo gecategoriseerd kon worden, is handmatig verwerkt. Bij die handmatige verwerking hoorde ook het leggen van verbanden tussen categorieën en het maken van subcategorieën. Ter illustratie: uit de automatische categorisatie kon komen dat het IGT&D veel genoemd werd: dit was dan een categorie. In de handmatige verwerking werd dit dan uitgesplitst, bijvoorbeeld in opmerkingen die gingen over dat het IGT&D studenten duidelijkere regels mee zou moeten geven en dat het IGT&D tolken beter zou moeten voorlichten. Dat zijn dan twee subcategorieën die onder het IGT&D vallen. Verbanden werden vervolgens gemaakt in de overstijging van vragenlijsten, bijvoorbeeld als het IGT&D genoemd werd in zowel de vragenlijst voor tolken als voor studenten. Lees hier meer over in de resultaten.

In de enquêtes kon één participant meerdere antwoorden/opmerkingen geven. Deze opmerkingen werden opgesplitst in verschillende categorieën. Het gevolg hiervan is dat wanneer alle opmerkingen bij elkaar opgeteld zouden worden, er meer opmerkingen geteld zouden worden dan dat er participanten te zien zijn binnen dit onderzoek. Dit is terug te zien in een aantal figuren waarin opmerkingen worden weergegeven. Het totale percentage kan in deze figuren uitkomen op meer dan 100%.

Een deel van de resultaten is verwerkt met het verwerkingsprogramma SPSS. Hiermee konden verbanden gevonden worden tussen cijfermatige resultaten (zie kwantitatieve resultaten)

Resultaten

In dit hoofdstuk staan de resultaten van dit onderzoek. Goed om hierbij te realiseren is dat men met drie uitgebreide vragenlijsten, bestaande uit open en gesloten vragen, ontzettend veel analyses kan doen en resultaten kan rapporteren. De opdracht vanuit het NBTG is, zoals beschreven, het beschrijven van de knelpunten in het vinden van genoeg stagemogelijkheden. Hoewel er dus behalve deze knelpunten nog meer resultaten te vinden zijn, is er in dit rapport voor gekozen om te focussen op de knelpunten. Een selectie van overige opvallende bevindingen is te vinden in het hoofdstuk Kwantitatieve resultaten.

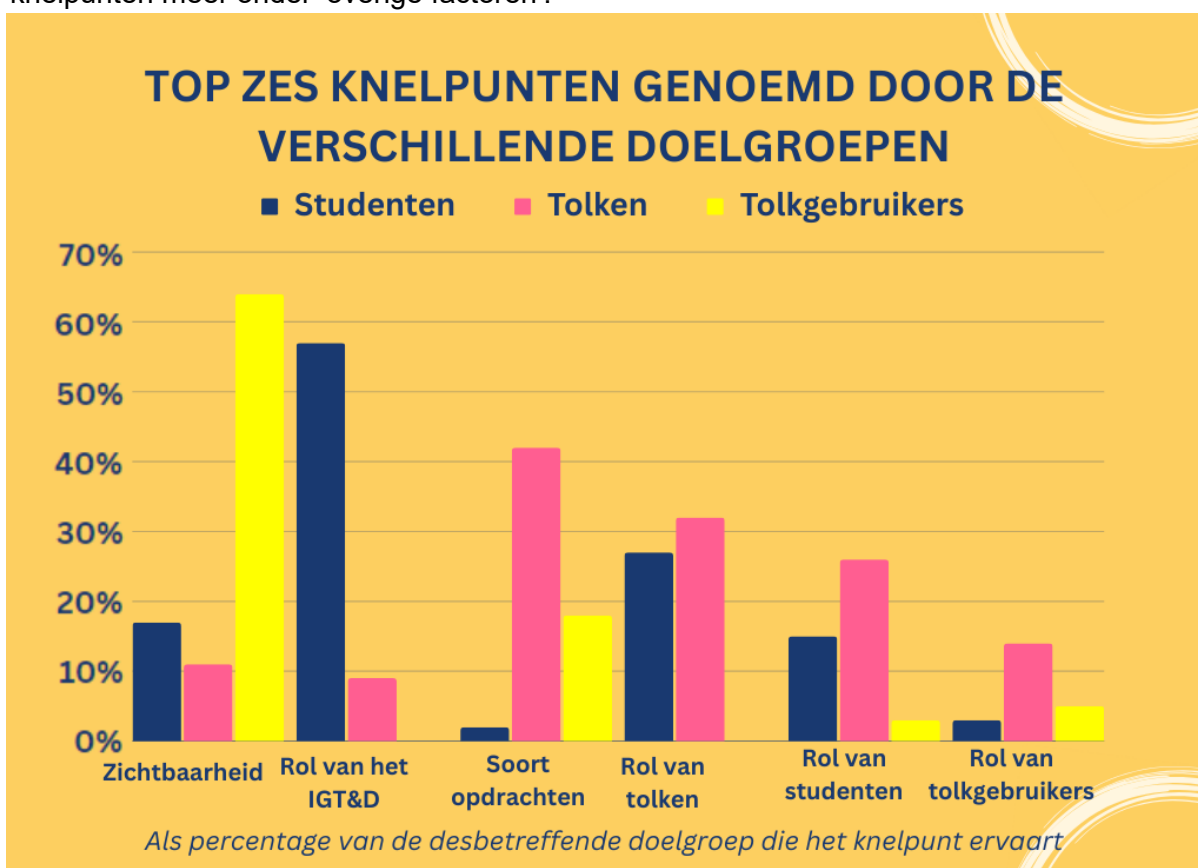
Knelpunten

Er zijn 34 studenten die aangeven dat zij een tolkmentor hebben gevonden om bij te observeren of stage bij te lopen. Aan deze studenten is gevraagd wat er volgens hen zou moeten gebeuren om sneller een tolkmentor te vinden. Ook is aan hen gevraagd hoe lang het nu duurt voor het vinden van hun eerste stageopdracht. 25 van de 34 studenten geeft aan dat zij binnen 4 weken een stageopdracht te hebben gevonden. Ook werd aan zes studenten die nog geen mentor hadden gevonden gevraagd hoe dit volgens hen kwam. In totaal zijn er dus 40 studenten meegenomen in de vraag naar knelpunten bij het (snel) vinden van een mentor.

In de enquête uitgezet onder tolken werd gevraagd waarom ze geen studenten (meer) mee (wilden) nemen. Deze vraag is gesteld aan 91 tolken (61 waren gestopt of wilden stoppen met studenten meenemen, 30 hadden nog nooit een student meegenomen).

Daarnaast werd aan tolkgebruikers waar geen tolkstudent (meer) mee ging naar tolkopdrachten gevraagd naar een of meer redenen hiervoor. Deze vraag werd voorgelegd aan 39 tolkgebruikers (bij 17 ging er nooit een student mee, bij 22 ging er geen student meer mee).

Vanuit deze drie vragen kwamen acht knelpunten. Per doelgroep zijn de drie meest genoemde knelpunten geïdentificeerd. Wanneer enkel gekeken wordt naar de drie meest genoemde knelpunten per doelgroep, blijven er zes knelpunten over. In Figuur 5 zijn deze knelpunten per doelgroep te zien. De overige twee knelpunten zijn: het gebrek aan een vergoeding voor de tolken (door één tolk en één student genoemd) en de tijdsinvestering die het voor de tolken kost (door 19 tolken en één tolkgebruiker genoemd). Over deze knelpunten meer onder 'overige factoren'.

Figuur 5

In de volgende deelhoofdstukken staat per knelpunt een toelichting.

a) De zichtbaarheid

Met zichtbaarheid wordt in deze context bedoeld: de zichtbaarheid van opdrachten waarbij studenten mee kunnen lopen ter observatie of om zelf stukjes te tolken. Het gaat hierbij om de zichtbaarheid voor zowel tolken, als tolkgebruikers als studenten.

Dit knelpunt wordt disproportioneel veel genoemd door tolkgebruikers. Van de 39 tolkgebruikers die geen studenten (meer) zien bij opdrachten, geeft 64% aan dat zij open zouden staan voor de inzet van studenten, maar dat dit niet aan hen gevraagd is (25 tolkgebruikers).

Ook studenten en tolken benoemen de zichtbaarheid als een probleem: tien tolken geven aan open te staan voor studenten maar niet te weten hoe ze gevonden kunnen worden door studenten of hoe ze zelf studenten kunnen vinden (11%). Zes studenten geven aan dat ze niet weten hoe ze tolken of opdrachten moeten vinden (17%). Een aantal studenten benoemt dat het bij het RTGS mogelijk is om aan te geven of tolken wel of niet open staan voor studenten, maar dat lang niet alle tolken dit aangeven en dat zij die het wel doen vaak al veel benaderd worden.

Daarnaast schrijven studenten dat het fijn zou zijn als ze een account kunnen aanmaken bij Tolkcontact en dat tolkgebruikers hierin kunnen aangeven of ze het goed zouden vinden als er een tolkstudent mee gaat naar een opdracht:

Mogelijkheid om een profiel of account aan te maken bij het RTGS en/of tolkcontact, zodat tolken en/of tolkgebruikers de studenten kunnen vinden. Liefst op tolkcontact zodat de tolkgebruiker kan kiezen of er een student mee mag, en zodat de student de informatie direct via tolkcontact krijgt. Zo hoeft de student niet afhankelijk te zijn van de info die de tolk doorgeeft. Dat scheelt ook gedoe voor de tolk.

[uitspraak tolkstudent]

b) De rol van het IGT&D

Meer dan de helft van de bevroegde studenten gaf aan dat het IGT&D meer zou moeten bemiddelen tussen tolken en studenten. Dit kan volgens deze studenten op verschillende manieren. Genoemd zijn: het beschikbaar stellen van een lijst met mogelijke tolkmentoren, het organiseren van een stagemarkt waar tolken en studenten elkaar kunnen ontmoeten en het uitnodigen van een gastspreker (tolk) die aangeeft wat de tolken verwachten van de studenten.

Studenten die hun observatiestage doen geven aan dat het IGT&D de eisen aan observaties moest bijstellen. Zij schrijven dat het nu zo is dat ze bij één tolk meelopen, maar dat ze graag de mogelijkheid zien om bij meerdere tolken mee te lopen zodat ze niet afhankelijk zijn van één iemand en diens opdrachten.

Zes studenten gaven aan dat de opleiding meer begeleiding zou moeten verzorgen voor de tolken. Zo schreef een student:

Meer begeleiding vanuit de HU. Tolken lijken nu soms geen idee te hebben wat mentorschap inhoudt, waar studenten mee bezig zijn en hoe ze die het beste kunnen begeleiden. Mensen die niet voor het mentorschap kiezen, maken die keuze soms eerder vanuit het niet-weten dan dat ze het per se niet willen.

[Uitspraak tolkstudent]

In totaal gaven 8 tolken (9%) aan dat het IGT&D voor hen een reden was om geen studenten (meer) te begeleiden. Het gaat in drie gevallen om tolken die meer communicatie vanuit het IGT&D wensen en in vijf gevallen om mentoren die het er niet mee eens zijn dat hun mening niet meegenomen wordt in de beoordeling van de student. Zo schrijft een tolk:

Daarnaast zijn er een aantal studenten afgestudeerd zonder dat ik daar als mentor achter stond. De mening van de mentor wordt niet gezien. Dat vind ik erg zonde in een proces waarbij veel tijd gestoken wordt (vrijwillig) door de mentor en er totaal niks mee gedaan wordt uiteindelijk in het wel of niet slagen van een student.

Tolkgebruikers benoemen het IGT&D niet als reden voor het niet meenemen van studenten.

c) Het soort opdrachten

Iets meer dan 40% van de bevroegde tolken (38 tolken) benoemt dat het soort opdrachten dat zij aannemen niet passen bij een student. Acht tolken benoemen expliciet dat het niveau van de opdracht niet geschikt zou zijn voor de student. Drie tolken benoemen de hoge vertrouwelijkheid van opdrachten die zou maken dat studenten niet welkom zijn.

Eén student benoemt dat het niveau van opdrachten maakt dat die nog niet klaar is om daar zelf te tolken en zeven tolkgebruikers geven aan geen student meer mee te nemen wegens het niveau of de algemene situatie van de opdrachten. Studenten en tolkgebruikers benoemen beide niet expliciet de vertrouwelijkheid van opdrachten als reden om geen studenttolken in te zetten.

d) De rol van tolken

In totaal geven elf studenten aan dat het knelpunt volgens hen (onder andere) ligt bij tolken - zij zouden meer bereidheid moeten tonen om studenten mee te nemen naar opdrachten.

Tolken zelf geven aan om persoonlijke redenen geen studenten (meer) te willen begeleiden (12 reacties). 17 tolken geven aan dat ze zich niet ervaren, bekwaam of zeker genoeg voelen om studenten te begeleiden:

*Ik voel mezelf niet bekwaam genoeg.
[Uitspraak tolk]*

Tolkgebruikers noemen tolken niet als een directe aanleiding voor een mogelijk tekort aan stageplekken. De enige momenten dat tolken wel worden genoemd door tolkgebruikers is wanneer tolkgebruikers aangeven dat een tolk nooit aan ze gevraagd heeft of er een student mee mocht. Deze opmerkingen zijn opgenomen onder het kopje 'zichtbaarheid'.

e) De rol van studenten

Vier studenten noemen dat het knelpunt niet per se bij de opleiding of bij tolken ligt, maar eerder bij zichzelf. Zo schrijft een student:

*Ik denk dat er meer van de studenten verwacht mag worden in plaats van de tolkmentor ;-). Zij krijgen er niks voor en doen het vrijwillig. Het is onze opleiding en niet die van hen. Wij als studenten mogen meer initiatief tonen om tolken te benaderen.
[Uitspraak tolkstudent]*

Een andere student geeft aan dat studenten meer bereid moeten zijn om te reizen voor tolkopdrachten en een derde zegt: '(...) *Ook moeten studenten zich beter gaan gedragen op tolkopdrachten zodat de mentoren mentor willen blijven.*' [Uitspraak tolkstudent]

Tolken benoemen ook het gedrag en de houding van studenten. 21% van de tolken die eerst wel studenten meenamen naar opdrachten maar dat nu niet meer doen of hiermee willen stoppen geven het gedrag en de houding van de student als een reden hiervoor op. Ook geven zeven tolken aan dat studenten niet genoeg bereid zijn om (reis)tijd te investeren in de stage. Een tolk schrijft:

Ik vond het niet prettig dat ze niet beseften dat ze een verlengstuk van mij zijn. En dat het dus invloed op mij heeft wanneer ze zich niet voorstellen en ineens vertrekken zonder dat te melden. Ook vind ik de toon van de mails die ze sturen niet netjes. En toen ik meerdere data van observaties had doorgegeven, en ze niet beseffen hoeveel werk ik had gedaan om goedkeuring te regelen enz, kreeg ik antwoorden als "dan heb ik met een vriendin afgesproken" of "dat is wel ver reizen". Ik stopte veel moeite en tijd in het mentorschap en kreeg niks terug.

[Uitspraak tolk]

Tolkgebruikers geven het gedrag en de houding van studenten niet als reden op om geen studenten mee te nemen naar opdrachten. Wel geeft één tolkgebruiker aan toestemming te hebben gegeven maar: '(...) *altijd in de avonduren. Studente had daar geen zin in*'. [Uitspraak tolkgebruiker]

f) De rol van tolkgebruikers

Eén student benoemt dat tolkgebruikers niet altijd willen dat studenten mee gaan en dat dit zou leiden tot minder stageplekken. 13% van de tolken die geen student (meer) mee (willen) nemen geeft aan dat dit komt door tolkgebruikers die het niet (meer) willen.

Twee tolkgebruikers noemen zelf geen studenttolk erbij te willen hebben. Beiden geven aan dat dit gaat om situaties waarin het voor zichzelf of de andere aanwezigen wennen is dat er een tolk wordt ingezet.

g) Overige factoren

Eén student en één tolk benoemden het gebrek aan vergoeding voor de tolk als reden voor het niet vinden van of aanbieden van een stageplek. 21% van de tolken noemde dat het verzorgen van een stageplek een te grote tijdsinvestering was:

De extra zorgtaken: regelen toestemming tolkgebruiker en aanwezigen, tolksituatie geschikt maken, tolkopdracht afstemmen met stagiaire, enz.

[Uitspraak tolk]

Er zijn vanuit deze vragen geen andere factoren gevonden die een knelpunt zouden vormen voor de stages. Let wel: bij mogelijke oplossingen worden ook andere zaken genoemd en wordt bijvoorbeeld de vergoeding veel vaker genoemd. Hierover in het volgende hoofdstuk meer.

Resultaten rondom organisaties

Naast dat er aan een deel van de participanten is gevraagd wat volgens hen knelpunten zijn bij het meenemen van studenten naar tolkopdrachten (zie Methode), konden alle participanten ook nog algemene tips geven voor het verbeteren van de stagemogelijkheden. Daarnaast zijn er in de tolken enquête aparte vragen gewijd aan wat de tolk over de drempel zou helpen om (weer) een student mee te nemen. Uit de antwoorden op deze vragen bleek dat veel participanten verschillende organisaties noemden die ervoor zouden kunnen zorgen dat er meer stagemogelijkheden kwamen. In dit hoofdstuk volgen daarom de resultaten gericht op specifieke organisaties die door participanten genoemd zijn.

Tolkcontact

Zichtbaarheid is het knelpunt dat het meest genoemd werd. Tolkcontact wordt door alle doelgroepen genoemd als een optie om de zichtbaarheid van zowel studenten die zoeken naar stageopdrachten, als tolken en tolkgebruikers die ervoor openstaan om een student in te zetten/te laten observeren, te vergroten. In Tabel 3 staat van elke doelgroep een uitspraak hierover. In alle enquêtes benoemen meerdere mensen dit, deze uitspraken zijn slechts een selectie ter illustratie.

Studenten	Tolken	Tolkgebruikers
[...] Tolkgebruikers zouden aan kunnen geven of ze wel of niet open staan voor een studenttolk voor stage B. Misschien als optie erbij op Tolkcontact zodat een tolk die de opdracht aanneemt dat gelijk ziet en een student evt. kan benaderen om mee te gaan.	Tolkcontact er in betrekken met tolkgebruikers informeren. Tolkcontact vragen om meer opties bij een opdracht met of er een student mee mag en hoe ver die in de opleiding "mag zijn" (wel/niet stukje tolken). [...]	Op tolkcontact toegepast / aanpassen voor tolkgebruikers wil student meenemen of niet wil meenemen.

Tabel 3

Zoals al eerder genoemd geeft 64% van de tolkgebruikers die geen student (meer) ziet bij tolksituaties aan dat zij hier wel voor openstaan, maar dat zij niet gevraagd worden. Een oplossing hiervoor zou volgens participanten kunnen liggen het vergroten van de zichtbaarheid via Tolkcontact.

RTGS

Vergroten van de zichtbaarheid

Om bij te dragen aan de zichtbaarheid van tolken die studenten mee kunnen en willen nemen het werkveld in, heeft het RTGS bij 'zoek een tolk' een dropdown menu toegevoegd met drie opties: 'student mag mij observeren', 'Tolkmentor - stage B' en 'Ik wil dit niet'. Het is niet verplicht voor tolken om één van deze opties te gebruiken om hun profiel mee aan te

vullen, maar het kan wel. Vervolgens kunnen studenten filteren en tolken vinden die ervoor openstaan om studenten mee te nemen.

Deze optie wordt genoemd door studenten als een positieve toevoeging aan de zichtbaarheid en wordt door hen veelvuldig gebruikt. Helaas hebben nog niet alle tolken aangegeven of zij wel/niet open staan voor studenten. Op het moment van schrijven geven 35 NGT-tolken via RTGS aan dat zij ervoor open staan om een student die zelf mag tolken mee laten lopen. 12 schrijftolken en 7 combitolken geven hetzelfde aan. Een aantal hiervan zet in hun profiel ook dat ze op het moment geen plek meer hebben voor studenten, alleen voor observaties, of in het geval van combitolken: alleen voor schrijftolkstudenten.

Vergoeding

Zoals in het theoretisch kader al te lezen was, bleek uit eerder onderzoek (De Vos, 2022) dat enkel een geldelijke vergoeding tolken niet over de streep zou helpen om tolkmentor te worden. Op de vraag: 'Wat zou er nodig zijn om (weer) een student te begeleiden?', reageerde in dit onderzoek 4 tolken (7%) dat daar een geldelijke vergoeding tegenover zou moeten staan. Eén tolk zegt hierover:

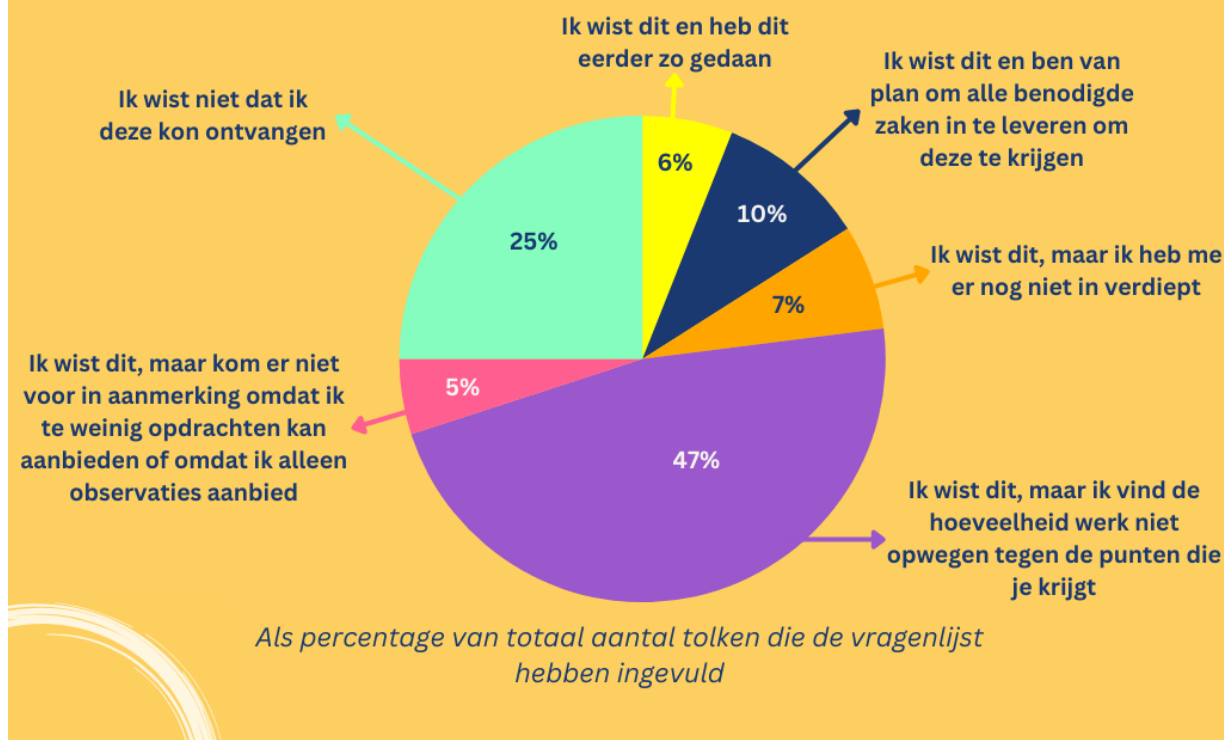
En als laatste zou een passende vergoeding op zijn plaats zijn. Dat hoeft niet in de vorm van geld, maar waardering in nascholingspunten zou ook een andere vorm mogen krijgen. Nu moet nota bene de stagebegeleider van de student een verslag van de tolk nakijken? Dat vind ik een kromme regeling. Het begeleiden van een student vormt de mentor ook, qua manier van feedback geven, zaken over zichzelf leren, en dat soort dingen, dus het is ook zeker een soort vorming voor de tolk zelf.

[Uitspraak tolk]

Zoals de tolk hierboven beschrijft: op dit moment staat er een vergoeding in de vorm van nascholingspunten, toegekend door het RTGS, tegenover het laten meelopen van een student in het werkveld. De punten worden alleen toegekend voor een stage waarbij de student zelf onder begeleiding tolkt (niet voor observaties). Het gaat om twee nascholingsuren per tien begeleidingsmomenten, onafhankelijk van hoe lang deze momenten waren. De tolk levert over deze begeleidingsmomenten een reflectie in bij de stagebegeleider aan het IGT&D. Deze stagebegeleider kan het verslag goedkeuren, waarna het RTGS de punten toekent.

In de enquête gericht aan tolken is deze regeling beschreven en is aan 61 tolken die een of meerdere student(en) meenamen naar opdrachten gevraagd of zij van deze regeling wisten. In Figuur 6 zijn de resultaten hiervan te zien.

KENNIS OVER NASCHOLINGSPUNTEN VOOR HET BEGELEIDEN VAN STUDENTEN

Figuur 6

IGT&D

Ondersteuning van en informatie voor tolken

Onder knelpunt b was te lezen dat de invloed van het IGT&D vooral genoemd werd door studenten als het ging om redenen waarom zij geen tolkmentor hadden gevonden of waarom het eventueel langer duurde. 9% van de tolken benoemde het IGT&D als reden voor het niet (meer) meenemen van een tolkstudent. Wanneer er naar oplossingen wordt gevraagd blijkt dat er meer tolken zijn die iets verwachten van het IGT&D.

Aan 92 tolken werd gevraagd wat voor hen nodig was om (weer) studenten te willen begeleiden. Hierop gaven 35 tolken aan dat zij een meer proactieve houding van het IGT&D verwachtten. De meest genoemde zijn: studenten beter voorbereiden op de stage, meer informatie over het mentorschap aan de mentoren verschaffen en het meenemen van de mening van de tolk.

Informatie vanuit de opleiding [van] wat er verwacht wordt van mij als mentor, de plek die ik bied en wat ik van mijn stagiair(e) mag verwachten. Een houvast en eventuele terugkoppeling om de student verder te kunnen helpen. Duidelijke en heldere informatie over rechten en plichten.

[Uitspraak tolk]

Op de vraag: *Wat zou er volgens jou moeten veranderen om meer en/of betere stagemogelijkheden/plekken te creëren?*, gesteld aan alle 152 tolken, kwamen 79 suggesties voor het IGT&D.

De suggesties die de tolken maakte zijn onderverdeeld in de volgende categorieën:

- Voorlichting geven over stages aan potentiële mentoren (25 opmerkingen)
- Een betere koppeling tussen studenten en mentoren (18 opmerkingen)
- Meer initiatief vanuit het IGT&D bij het begeleiden van stages, niet alleen vanuit de mentoren (15 opmerkingen)
- Meer samenwerking tussen IGT&D en mentoren (13 opmerkingen)
- Mentoren (beter) opleiden (8 opmerkingen).

Het IGT&D heeft een deel van de voorlopige resultaten ontvangen en heeft op 20 september 2023 een bijeenkomst gegeven om praktijkbegeleiders voor te lichten over stages in het nieuwe curriculum.

Ondersteuning van en informatie voor studenten

Op de vraag: *In de ideale situatie, hoe zou je het liefst in contact komen met een tolkmentor?*, reageert 61% van de studenten met 'Via het IGT&D/via mijn docent'.

66% van de studenten die al een tolkmentor heeft gevonden zegt deze echter zelf te hebben gevonden, zonder tussenkomst van het IGT&D.

Aan studenten die op het moment van invullen bezig waren met stage of observaties is de vraag gesteld: *In hoeverre zou je **willen** dat het IGT&D betrokken is bij jouw observatieopdrachten en/of stages?* De studenten konden hierop reageren met een cijfer 1-7, waarbij 1 helemaal niet betrokken was en 7 uiterst betrokken (helemaal wel betrokken). De 35 studenten die hierop reageerden gaven een gemiddeld cijfer van 5,6.

Aan dezelfde 35 studenten is gevraagd op welke manier het IGT&D nu betrokken is bij de stages of observaties. Van de 35 studenten, geven 24 studenten aan dat het IGT&D op maximaal twee manieren betrokken is (69%). Onder deze studenten worden een verslag en een gesprek met een docent over de stage het meest genoemd. Zeven studenten noemen dat ze meer dan één keer per periode (8-10 weken) een gesprek hebben met een docent over de observaties of stage en vier studenten noemen dat ze stage opties krijgen via het IGT&D.

Kwantitatieve resultaten

Kwantitatieve resultaten zijn resultaten gebaseerd op cijfers. Dit zijn dus de resultaten die komen uit gesloten vragen. Zoals aangegeven gaat het hier om een selectie van zaken die opvielen. Achter ieder resultaat is kort tussen haakjes gezet welk programma is gebruikt en eventueel welke toets is uitgevoerd om tot dit resultaat te komen.

- Er is **geen** verband tussen wat voor tolk iemand is en of deze tolk wel of niet een student mee heeft genomen. Dat wil zeggen dat het **niet** zo is dat schrijftolken bijvoorbeeld vaker studenten meenemen dan NGT tolken of andersom (SPSS: chi-kwadraattoets voor samenhang).

- De aanwezigheid van een tolkstudent bij een tolksituatie, de invloed van een tolkstudent op de sfeer van een tolksituatie en hoe een student tolkt wordt door tolkgebruikers gemiddeld beoordeeld als 'een beetje prettig' (SPSS: descriptive statistics) De meningen lopen het meest uiteen bij hoe een student tolkt. In de opmerkingen geven tolkgebruikers over deze drie vragen aan dat ze moeilijk te beantwoorden zijn omdat studenten heel erg van elkaar verschillen (Nvivo).
- 72 (64%) van de tolkgebruikers geven aan dat alleen aan hen wordt gevraagd of een tolkstudent mee mag naar een tolksituatie, 30 tolkgebruikers (27%) geven aan dat het aan alle aanwezigen wordt gevraagd. Bij acht mensen (7%) kwam er een tolkstudent zonder dat het aan iemand was gevraagd en bij twee (2%) werd het aan iemand anders gevraagd (SPSS: descriptive statistics).
- Van 32 studenten die bezig zijn met stage B, geeft de helft aan dat zij niets zouden veranderen het contact met de tolk/tolken met wie zij meelopen. Zij ervaren het contact als prettig (Nvivo analyse).

Conclusie

De conclusie vloeit voort uit de kwantitatieve en kwalitatieve resultaten van het onderzoek. Er kunnen twee hoofdconclusies getrokken worden: enerzijds ligt er een grote kans in het benutten van stageplekken die nu niet benut worden, anderzijds ligt er een grote potentie in het creëren van stageplekken door meer tolken te stimuleren om een student te begeleiden.

Het benutten van stageplekken

Zoals eerder genoemd: er lijkt een probleem te zijn met de zichtbaarheid van potentiële stageopdrachten. 25 tolkgebruikers en 10 tolken gaven aan dat ze wel open stonden voor de komst van studenten, maar dat het ze niet gevraagd werd. Dit zijn dus mogelijkheden voor studenten om mee te lopen bij een opdracht die op dit moment niet benut worden.

Wanneer deze stageplekken wel benut worden, zou dit kunnen resulteren in het sneller afstuderen van studenten met wellicht een hoger niveau (De Vos, 2022). Participanten in dit onderzoek noemen Tolkcontact en RTGS als organisaties die de zichtbaarheid kunnen vergroten. Ook noemt meer dan de helft van de studenten dat het IGT&D een rol kan spelen door te bemiddelen tussen tolken en studenten.

Het creëren van stageplekken

21% van de tolken noemt dat het verzorgen van een stageplek een te grote tijdsinvestering is. Daarnaast noemt bijna de helft van de tolken die wel een stageplek aanbiedt dat zij de vergoeding (nascholingspunten) niet op vinden wegen tegen de hoeveelheid werk die ze stoppen in de begeleiding van studenten. Door deze zaken te verbeteren voor tolken zouden zij mogelijk meer open staan om studenten mee te nemen. Vier tolken in dit onderzoek noemt dat een geldelijke vergoeding zou helpen, maar ook het anders inrichten van de nascholingspunten wordt genoemd.

Ook geven een aantal studenten aan dat er verwacht wordt dat zij hun observaties geacht worden te doen bij één tolk, maar dat ze meer stageplekken zouden hebben als ze mochten verdelen over meerdere tolken (die allen minder opdrachten aanbieden).

9% van de tolken die geen studenten meer begeleiden noemen de communicatie van het IGT&D of het gebrek aan het meenemen van de beoordeling van de tolk als reden. Ook hierin zouden met aanpassingen dus wellicht meer tolken bereid zijn om stageplekken te creëren. Ook noemt 21% van deze tolken het gedrag en de houding van de student als een reden. Beide zaken zouden volgens deze tolken helpen wanneer het IGT&D hierin stappen zet. 38% van de tolken die geen studenten (meer) meenemen, gaven aan dat zij dit (weer) wilden doen als er een meer proactieve houding van het IGT&D zou zijn. Ook studenten geven aan dat zij een betrokken tot zeer betrokken houding van het IGT&D zouden willen, maar in 69% van de gevallen is het IGT&D nu op maximaal twee manieren betrokken (door een verslag en één gesprek over de stage).

Als laatst noemen 17 tolken dat zij zich niet bekwaam of zeker genoeg voelen om studenten te begeleiden. Ook hiervoor draagt de werkgroep in het volgende hoofdstuk een aantal aanbevelingen aan.

Aanbevelingen

De aanbevelingen zijn gericht aan het bestuur van het NBTG - de opdrachtgever voor dit onderzoek. Het bestuur heeft geen inspraak gehad in deze, noch in andere aanbevelingen. Alle aanbevelingen komen voort uit het onderzoek en zijn opgeschreven en samengevat door de werkgroep Mentoraat.

Om u wat leeswerk te besparen, staan hieronder alle aanbevelingen uit dit hoofdstuk op een rij. De **volledige onderbouwing** van elke aanbeveling is te vinden **in het bijbehorende deelhoofdstuk**.

In het hoofdstuk: Tolkcontact

- Tolkgebruikers bij opdrachten op Tolkcontact laten aangeven of er wel of niet een observatiestudent en/of student die zelf onder toezicht kleine delen mag tolken welkom is.
- De mogelijkheden onderzoeken om studenten een profiel te geven op Tolkcontact. Studenten vervolgens de mogelijkheid geven om te reageren op opdrachten waarbij de tolkgebruiker heeft aangegeven dat studenten welkom zijn. Hier hoort bij dat vervolgens zowel tolkgebruiker als tolk het recht hebben om studenten om welke reden dan ook af te wijzen voor een opdracht - ook wanneer de opdracht in eerste instantie wel open stond voor studenten.

In het hoofdstuk: RTGS

- Het herzien van de optie 'Tolkmentor - stage B'. Is er een manier om dit zo te verwoorden dat tolken die niet per se een mentorrol willen of kunnen vervullen, maar die toch studenten mee kunnen nemen, deze optie aan kunnen vinken? Of is het een mogelijkheid om een vierde optie te maken die tolken kunnen invullen?
- Het actief aanmoedigen van tolken om één van de opties onder het 'tolkmentormenu' in te vullen.
- Het versimpelen van het aanvraagproces van nascholingsuren omdat tolken stages aanbieden.
- Het vergroten van het aantal punten dat tolken krijgen voor de begeleiding die ze bieden.

In het hoofdstuk: IGT&D

- Meer en bredere voorlichting aan tolken.
- Meer voorlichting aan de studenten (voornamelijk gericht op houding).
- Het meenemen van de beoordeling van de tolk van de student in de eindbeoordeling.
- Het koppelen van studenten aan (potentiële) mentoren.
- Observatiestudenten mee laten lopen met verschillende tolken.

In het hoofdstuk: NBTG

- Zoeken naar mogelijkheden voor het aanbieden van nascholingen waarmee tolken opgeleid kunnen worden tot mentoren.
- Vervolgonderzoek naar de (perceptie van de) houding van studenten tijdens hun stage.
- Vervolgonderzoek naar het niveau en kwaliteit van studenten tijdens en vlak na hun laatste stage.

Tolkcontact

Het mentoraat adviseert Tolkcontact om de mogelijkheid te onderzoeken om studenten hun eigen profiel te geven op Tolkcontact. Tolkgebruikers zouden bij het aanmaken van een opdracht in Tolkcontact de volgende opties kunnen krijgen: (a) bij deze opdracht mag **geen** student mee, (b) bij deze opdracht mag een student komen **observeren**, (c) bij deze opdracht mag een student **zelf stukjes tolken**, (d) bij deze opdracht mag een student zowel komen observeren als zelf stukjes tolken.

Daarbij stelt het mentoraat voor om studenten de mogelijkheid te geven om, bij opdrachten waar de tolkgebruiker heeft aangegeven dat het mogelijk is om een student mee te nemen, hun interesse te tonen. Vervolgens moeten zowel tolkgebruiker als tolk deze student accepteren voordat de student de opdracht toegewezen krijgt en de informatie van de tolk krijgt om hier eventueel mee af te stemmen. Zij kunnen bij deze keuze kijken naar het profiel van de student.

Deze laatste aanbeveling volgt uit drie van de meest genoemde argumenten van tolken die aangeven waarom ze geen student (meer) meenemen. Zij noemen (1) de tijdsinvestering van een student zoeken en de informatie doorgeven, (2) de druk van een student voor langere tijd of meerdere opdrachten 'moeten' begeleiden en (3) de sterk wisselende persoonlijke klik en motivatie van studenten.

Door studenten opdrachten via het prikbord aan te laten nemen, hoeven tolken niet meer te zoeken of informatie door te geven (1), alles staat immers al op het prikbord. Daarnaast kunnen ook tolken die eenmalig een opdracht hebben waar een student mee kan een student begeleiden (2). Hoewel wellicht niet van een profiel af te lezen is of een tolk een persoonlijke klik kan hebben met een student, is het al meer informatie dan nu wordt uitgewisseld bij bijvoorbeeld de koppeling die het IGT&D maakt. Ook moeten studenten initiatief tonen om hun profiel te vullen en vaak op opdrachten te reageren. Dit zou ervoor kunnen zorgen dat vooral studenten met meer motivatie toegelaten worden bij opdrachten (3).

Het mentoraat stelt dat het belangrijk is dat de tolkgebruiker dezelfde opties heeft als de tolk als het gaat om het accepteren van tolkstudenten bij opdrachten. Argumenten hiervoor volgen uit zowel de enquête voor tolken als die voor tolkgebruikers. De genoemde tijdsinvestering die tolken weerhoudt van het begeleiden van studenten ligt naast het informeren van de studenten ook in het vragen om toestemming en eventueel verschaffen van informatie aan tolkgebruikers. Door tolkgebruikers de optie te geven om het profiel van de student te bekijken en de student op basis hiervan aan te nemen, wordt er een gelijkwaardigheid gecreëerd als het gaat om toegang tot informatie.

De werkgroep mentoraat heeft een aantal gesprekken gehad met Tolkcontact over mogelijke extra zichtbaarheid-opties binnen hun systeem. Zij hebben toegezegd op een aanvulling bij het uitzetten van een tolkopdracht door tolkgebruikers. Hierbij zou de tolkgebruiker kunnen aangeven of een student wel of niet mee zou mogen. Het antwoord op deze vraag zou de tolk dan bij het aannemen van de opdracht kunnen zien. Op deze manier wordt de drempel, die tolken misschien voelen om de tolkgebruiker te vragen of er een student mee mag, weggenomen. Indirect leidt dit ook tot een verbetering/vergemakkelijken van het vinden van

geschikte opdrachten en dus stagemogelijkheden. Daarnaast zou Tolkcontact ook meer willen promoten richting tolkgebruikers op hun website over het meenemen van een student naar opdrachten. Deze plannen zijn op het moment van schrijven nog niet doorgevoerd. De werkgroep geeft het bestuur van NBTG en Tolkcontact de aanbeveling om met elkaar verder in gesprek te gaan.

RTGS

RTGS zou kunnen bijdragen aan de zichtbaarheid als meer tolken in hun profiel in RTGS aangeven dat zij open staan voor studenten. Alleen al uit de reacties in de enquête blijkt dat er meer tolken zijn die open staan voor studenten dan dat er in RTGS staan. Wanneer alle tolken die ervoor openstaan (ook als zij slechts voor één keer open staan voor een student) aangeven dat zij beschikbaar zijn, kunnen de studenten zich wat gelijkjer verdelen over de tolken. Wellicht is het verstandig om hierbij te overwegen dat veel tolken in de enquête aangaven dat zij wel een aantal keer een student mee zouden kunnen nemen, maar dat zij niet genoeg opdrachten of tijd hadden voor structureel 'mentor-zijn'. Het kan zijn dat de optie 'Tolkmentor - stage B' niet bij hen past, maar dat een andere optie beter zou aansluiten.

In de resultaten rondom het RTGS is te zien dat er winst behaald kan worden in de bekendheid over de nascholingspunten die te verdienen zijn voor tolken. Daarnaast geeft de helft van de tolken aan dat zij de hoeveelheid punten niet op vinden wegen tegen de tijd en moeite die ze stoppen in het begeleiden van studenten. Het mentoraat adviseert het RTGS om te kijken naar het versimpelen van het aanvraagproces en/of het verhogen van de uren die tegenover de begeleiding staat.

IGT&D

De werkgroep heeft als meest dringende aanbeveling om aan meer en bredere voorlichting te doen. Dat wil zeggen: licht niet alleen de tolken voor die nu al verbonden zijn aan het IGT&D, maar probeer via alle mogelijke kanalen ook de andere tolken te bereiken. Leg uit wat de stages en observaties inhouden, wat een tolk qua niveau van een student mag verwachten en wat het IGT&D van de tolken verwacht.

De werkgroep adviseert ook om de voorlichting van studenten te verbeteren – voornamelijk gericht op de houding die tolken aangeven dat ze graag verbeterd zien bij studenten. Ook zou de werkgroep graag zien dat de beoordeling van tolken meegenomen wordt in de beoordeling van studenten. Op het moment van schrijven heeft de werkgroep een beoordelingsformulier ingezien voor het mede-beoordelen van observatiestudenten. Hierin wordt tolken gevraagd wat ze van de houding, het taalgebruik en de vragen van de student vonden. Het is nog niet duidelijk in hoeverre dit formulier meetelt in de beoordeling. Wel constateert de werkgroep dat het IGT&D met deze aanbeveling al aan de slag is gegaan.

Daarnaast adviseert de werkgroep om te zoeken naar mogelijkheden om studenten en mentoren te koppelen en hierin de samenwerking aan te gaan met het RTGS, Tolkcontact en eventuele externe stagebureaus. Zie ook: ondersteuning van en informatie voor studenten.

Als laatst adviseert de werkgroep om nog eens te kijken naar de eisen voor studenten voor observatieopdrachten. Studenten gaven nu aan dat ze bij één tolk moesten meelopen, maar tolken geven aan soms slechts enkele opties te hebben. Het zou zo kunnen zijn dat studenten sneller door hun observatiefase heen kunnen als ze bij verschillende tolken verschillende opdrachten mogen observeren.

NBTG

Aansluitend bij het advies aan het IGT&D, adviseert het mentoraat het bestuur van de NBTG om te zoeken naar mogelijkheden voor nascholingen van tolken die mentor willen worden. Hierin kan samenwerking met het IGT&D worden gezocht. Het mentoraat wijst hierbij ook op de tolken die onder knelpunt d aangeven dat zij zich niet bekwaam genoeg voelen om tolkmentor te worden.

Daarnaast adviseert het mentoraat het bestuur van de NBTG om contact te zoeken met Tolkcontact over de mogelijkheid om tolkgebruikers aan te laten geven of er een student mee mag naar een opdracht.

Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

De werkgroep heeft ook een aantal aanbevelingen voor vervolgonderzoek, wellicht wederom uitgevoerd door een werkgroep van de NBTG.

Zoals aangegeven vinden studenten en tolken dat de houding en het gedrag van studenten verbeterd mag worden. Daarentegen geven tolkgebruikers de houding van een student niet aan als reden om geen student meer mee te willen nemen. Zij ervaren de aanwezigheid van de student en wat voor invloed dat heeft op de sfeer, als: 'een beetje prettig'. Waar komt dit door? En hoe komt het dat de tolk en tolkgebruiker het over de houding/gedrag van de student niet eens met elkaar lijkt te zijn? Meer onderzoek naar het gewenste gedrag onder studenten binnen het werkveld en de verwachtingen van een tolk/tolkgebruiker naar een student is nodig om hier antwoord op te kunnen geven.

Tolken geven aan dat opdrachten niet geschikt zouden zijn voor studenten wegens het niveau van de opdracht. Eerder is al genoemd dat het niet uit dit onderzoek geconcludeerd kan worden of de opdrachten daadwerkelijk van erg hoog niveau zijn, of dat de tolken het niveau van de student wellicht laag inschatten. Met het oog op het nieuwe curriculum van het IGT&D roept het de vraag op: welk niveau hebben studenten als ze bijna afstuderen? Zijn we, als tolken, maar ook als tolkgebruikers, tevreden met dat niveau? Is het misschien hoger of lager dan we verwacht hadden? Ook dit zijn vragen die in een vervolgonderzoek beantwoord kunnen worden.

Discussie

Beperkingen van dit onderzoek

De werkgroep mentoraat bestaat uit zeven deelnemers. Op 1 december 2022 vond de eerste bijeenkomst plaats. De deelnemers voerden de opdracht op vrijwillige basis uit en zouden zelf de duur en grootte van het onderzoek bepalen. Op basis van het aantal participanten kunnen we het onderzoek gedeeltelijk als representatief kwalificeren en gedeeltelijk niet. De data die voortkwam uit de vragenlijsten van de tolken wordt als representatief beschouwd. Dit gezien de hoge responsiviteit; 152 tolken. Over de tolkgebruikers is er gezien de populatie van die groep een lagere responsiviteit. Met de 129 tolkgebruikers die hebben meegedaan, kan gezegd worden dat het onderzoek niet volledig als representatief wordt beschouwd, gezien het aantal tolkgebruikers vermoedelijk in de duizendtallen loopt. De werkgroep kon geen antwoord vinden op hoeveel tolkgebruikers er precies zijn in Nederland. De vragenlijst van de studenten zit daar net tussenin. Wat meer reacties was goed geweest, maar de vragenlijst labelt de werkgroep niet als volledig niet-representatief. Ook dit heeft te maken met de eerder genoemde problemen bij het bepalen hoeveel studenttolken NGT er op het moment van schrijven op de opleiding zaten. Dan nog wil de werkgroep benadrukken erg blij en verrast te zijn met het aantal participanten bij dit onderzoek. Allen dank daarvoor.

Aangezien eenieder binnen de werkgroep het belang inzag van dit onderzoek, werd er getracht een zo waardevol en representatief mogelijk onderzoek uit te voeren. Dit binnen de mogelijkheden die er lagen.

Het IGT&D was bezig met het vernieuwen van het curriculum en zou in het schooljaar 2023-2024 al met de pilot starten. Gezien het belang van betrokkenheid met de opleiding, zou het nuttig zijn als de resultaten van dit onderzoek meegenomen kunnen worden binnen het nieuwe curriculum. Hierdoor ontstond er tijdsdruk. Welke een beperking vormt van dit onderzoek. Dit is onder te verdelen in de volgende twee aspecten;

Allereerst is er voordat de vragenlijsten werden verspreid, hier geen feedback op gevraagd aan de doelgroepen zelf. Dit zou kunnen leiden tot onvolledigheid van de vragenlijsten, gevolgd door onvolledigheid in de data. Het volgende onderdeel had wellicht deels of volledig voorkomen kunnen worden, als de doelgroepen wel om feedback was gevraagd.

Het bleek namelijk ten tweede uit de antwoorden van de tolkgebruikers dat sommige vragen niet altijd goed zijn begrepen/geïnterpreteerd. Een van de nadelen van vragenlijsten is dat er hierop niet kan worden doorgevraagd. Wel is er vanuit de werkgroep getracht de vragenlijsten zo toegankelijk mogelijk te maken, onder andere om deze volledig te laten vertalen naar NGT. Daarnaast is er bij het formuleren van de vragen en antwoordmogelijkheden voor de tolkgebruikers geprobeerd rekening te houden met de verscheidenheid aan taalniveaus binnen de doelgroep. Hierbij zijn zo veel mogelijk korte zinnen gebruikt. Wellicht was het organiseren van focusgroepen een meer toegankelijke vorm geweest voor het werven van data (bij tolkgebruikers). Deze onderzoeksvorm is overwogen. Uiteindelijk is er, gezien de tijdsdruk, het beperkte budget en een groot respons op de vragenlijsten, voor gekozen om dit niet te doen. Bovengenoemde punten zouden er

wel voor hebben kunnen zorgen dat bepaalde data als niet nuttig/representatief gezien kan worden.

Aan dit onderzoek hebben geen dove tolken meegedaan. Hierin ziet de werkgroep een beperking, aangezien er veel tolkgebruikers (22 van de 129 respondenten, 17%) zijn die in de vragenlijst wel aangeven dat zij gebruikmaken van een dove tolk. Het had het onderzoek nog vollediger gemaakt als dove tolken meegenomen hadden kunnen worden in de data van de tolken. Ook hun perspectief/ervaringen op het meenemen van een student, had waardevol geweest. Wellicht had de werkgroep deze respondenten actiever kunnen benaderen.

De volgende twee beperkingen die genoemd worden, hebben met de data van de TG's te maken.

Om te beginnen geven veel tolkgebruikers (112 van de 129, 86%) aan wel studenten mee te nemen naar een tolkopdracht of dit vroeger te hebben gedaan. Vermoedelijk is dit disproportioneel ten opzichte van de populatie. Een hypothese hiervoor is dat de werkgroep veel binnen het eigen netwerk de vragenlijsten heeft verstuurd. In de werkgroep zitten een aantal tolken die regelmatig studenten meenemen, waardoor in hun netwerk wellicht tolkgebruikers meer gewend zijn dat er studenten meekomen. Het is te vergelijken met tolken; zij die iets met mentorschap hebben en dat interessant vinden, vullen eerder een dergelijke vragenlijst in dan hen die het niet interesseert. Er zou meer onderzoek nodig zijn om te kunnen weten hoeveel procent van de populatie wel weleens of regelmatig een student meeneemt naar tolkopdrachten.

Wat een grote beperking is binnen dit onderzoek en wat van een grote toegevoegde waarde had kunnen zijn, is wanneer ook de tolkgebruikers gevraagd was naar het volgende: "Wat zou er volgens jou moeten veranderen om meer en/of betere stagemogelijkheden/plekken te creëren?". Deze vraag is wel aan de tolken gesteld. Aangezien ook de tolkgebruiker moet instemmen en kan meewerken aan het creëren van meer stagemogelijkheden, had deze data zeker waardevol geweest.

Een ander punt dat van belang lijkt om te benoemen, heeft te maken met knelpunten en tips die genoemd zijn door de tolken. Hierin valt op dat het IGT&D en het niet krijgen van een vergoeding als mentor, veel vaker genoemd wordt bij knelpunten, dan dat deze terugkomen bij de tips. Een mogelijke hypothese hiervoor is dat men dént dat het probleem bij het IGT&D/gebrek aan een vergoeding ligt, maar wanneer we aan de mensen vragen wat het probleem voor henzelf lijkt te zijn, het toch een minder grote rol blijkt te spelen dan verwacht. Een andere hypothese zou kunnen zijn, dat het IGT&D/gebrek aan een vergoeding, in werkelijkheid wél een probleem vormt, maar dat de tolken die bijvoorbeeld afgeschrikt worden door het IGT&D en het gebrek aan een vergoeding, überhaupt deze vragenlijst niet (willen) invullen. Beide hypothesen sluiten andere mogelijkheden niet uit.

Er is getracht het onderzoek zo zuiver en neutraal mogelijk uit te voeren. Echter zullen de onderzoekers ten alle tijde invloed hebben gehad.

Bronnen

Buitenhek, L. (2022). De tolk van vandaag voor de tolk van morgen: Onderzoek naar de startbekwaamheid van de tolk NGT-NL. Scriptie IGT&D.

De Vos, B. B. (2022). Tolkmentoren tekort!?: De beweegredenen voor tolken NGT-NL om wel of niet voor het mentorschap te kiezen. Scriptie IGT&D.

Stichting Register Tolken Gebarentaal en Schrijftolken. (2023). RTGS jaarverslag 2022. In *RTGS*.

https://stichtingrtgs.nl/Portals/0/adam/Inhoud/uM7vMiyKdka5__ZrrNeDfw/Tekst/Jaarverslag%202022%20-%20definitief.pdf